

Dr. MOLNÁR JÓZSEF:

ADALÉKOK A HEVES MEGYEI 1848—49-ES NEMZETŐRÖK ÉS HONVÉDEK HŐSI HARCÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ

Lenkey János és Knézich Károlyról szóló két kis tanulmányom megírása közben több oklevélre bukkantam a Heves megyei levéltárban, amelyek értékes adatokat tartalmaznak a Heves megyei nemzetőrök és honvédek 1848—49-i szabadságharcban való részvételére, bátor és önfeláldozó hazaszeretetére vonatkozólag. Ezekből mutatok be néhányat:

1. 1848 nyarán Batthyány Lajos miniszterelnök Lenkey Károlyt őrnaggyá léptette elő és a Heves megyei nemzetőrség első zászlóaljának parancsnokává nevezte ki. A nemzetőrök kiképzéséről Lenkey gondoskodott. Egy század négy oktatót kapott. Felszerelésük: kard, kevés puska, kasza.

2. 1848 augusztus 29-én Görgey Arthur őrnagy, mint a Tiszán inneni mozgó önkéntes nemzetőrsereg vezére, levelet írt a megyének, amelyben azt kérte, hogy az összegyülekezett nemzetőröket Szolnokra irányítsák. Kiemeli levelében, hogy „... mivel az ellenségnek jó tüzei vannak, neki elsősorban a tüzér-, utász- és hidászkarok megalakulását kell szorgalmaznia. S mivel az ágyúkhöz vontató-lovakra is szükség van, kéri a megye lelkes hazafiai, hogy önként ajánljanak fel lovakat”. A megye tüzereknek főleg lakatosokat és kovácsokat küldött, lovakkal pedig bőven ellátta nemzetőrseregét.

3. 1848 júliusában és augusztusában a Heves megyei nemzetőrök Délvidéken: Temerin, Jarek, Verbász melletti harcokban hősiességgel helyt is állottak.

4. 1848 december közepén a Honvédelmi Bizottmány rendeletére Lenkey Károly nemzetőrökből és önkéntesekből alig tíz nap alatt hat század lovasságot toborzott Schlick tábornok ellen. Lenkey Károly kiváló szervezőképességét bizonyítja az a tény is, hogy 1849 júniusában az Alföldön 18 000 főnyi tartalék-sereget szervezett.

5. 1848 őszén alakult meg Egerben a 26-ik honvédszászlóalj, mely 1 200 főből állott. A zászlóalj 1849 január 4-én a kassai csatában esett át a tűzkeresztségen, ahol Schlick osztrák tábornok seregével ütköztek meg. A vereség ellenére a 26-ik zászlóalj derekasan helyt állt. Január 10-én az egész zászlóaljt beosztották Klapka György I. hadtestébe és ebben a kötelékben harcolták végig az egész dicsőséges tavaszi hadjáratot.

6. 1848 őszén a 26-ik honvédszászlóalj 14 altiszti állás betöltésére felhívást tett közzé. A jelentkezők igaz hazaszeretetről tesznek tanúságot folyamodványaikban. Pl. Dézsi egri levélhordó 1848 október 16-án a következőket írta: „... Tíz évig szolgáltam mint katona nemzetemet. És tíz évi édes szenvedés után elváltam azon pályától, hol az idegen elemek hatásos működésénél fogva a szegény magyar ifjúnak nem volt jövője. Mint káplár tértem vissza e városba, s azolta nem volt oly

pillanata életemnek, melyben hazafiúi kötelességemről megfeledeztem volna. Van nőm, vannak gyermekeim, — azonban én ezek örömeit háttérbe szorítom most és megyek oda, hol nemzetem boldogságát, csekély tehetségemhez képest előmozdíthatom.”

Varnek Endre egri lakos azt írta: „... Hazánk jelen vészes perceiben minden polgárnak szent kötelessége magát teljesen a haza megmentésére odaadni és ezer érzülettel kell, hogy lelkesüljön...”

Kováts István egri lakos, mint apa kéri, hogy vegyék fel Kálmán, Aurél és Elek fiát katonának.

Pelles István többek között ezeket írja: „... A jelen veszélyes időben ámbár nővel s három nevetlen gyermekkel terhelve vagyok, mégis Hazámnak ajánlom fel életemet.”

Lefevre Antal egri lakos azt írta: „... Édes Hazám szabadságáért, ha kell véretem ontom, ha a szükség úgy kívánja, örömmel meghalok. E harc igénybe veszi minden becsületes hazafi szellemi és anyagi erejét...”

Nagyfejeő Mihály többgyermekes családapa Béla nevű fiát akarta felvétetni a katonaság soraiba.

7. A Heves megyei 26-ik zászlóalj ideiglenes altisztjei ezeket írták: „... Imádott hazánk a feneketlen örvény közelében lévén mindenkinek — kinek kebléből az osztrák kormány csábjai ki nem írták a hazaszeretet szent szikráját — kötelessége a hon és a nemzetiség megmentésére, ha a szükség úgy kívánja vagyónával és életével is áldozni... Azért választottuk mi is a sokkal inkább bajteli katonai életet, hogy visszatérve a csatából a mieink mint szabad nemzet szabad polgárai ölelhessenek magukhoz. Számot vetettünk a sorssal és elhatároztuk, hogy hazánkért mindent megteszünk, ha kell meghalunk, de győzni kell. Semmi esetre sem fogunk mégegyszer az önkény vaspálcája alatt meghajolni...”

8. Az egri első magyarnyelvű tanítóképző intézet növendékei otthagyták az öreg Lyceum falait és bevonultak a honvédhadseregbe. Az 1847—48-as iskolai évre összesen 31 tanuló, az 1848—49-es évre már csak 14 növendék iratkozott be. Ezek is egytől-egyig elhagyták iskolájukat, midőn a haza hívó harangjai megkondultak. Mezei József tanítóképzős a szolnoki és nagysarlói csatában vett részt s őrmesteri rangot ért el. Balla János hadnagy, Zelei Gyula tizedesi rangfokozatot kapott. E két utóbbi a szabadságharc leverése után, 1851—52-ben iratkozott be ismét a tanítóképzőbe és egy év alatt tanítói oklevelet szerzett.

9. 1849 február 26—27-én zajlott le a kápolnai csata. Klapka György február 22-én vonult át 8 000 főnyi seregével Eger városán. A zeneszóval menetelő honvédek a város öregjei és fiataljai egyaránt nagy lelkesedéssel fogadták. A kápolnai csata után a sebesülteket Egerbe hozták, ahol a Lyceumot kórházzá alakították át és a sebesülteket szakszerű orvosi segélyben részesítették.

10. Repetzky Ferenc, Heves vármegye kormánybiztosa szózatot intézett a kápolnai csata előtt a megye és Eger város honleányaihoz, amelyben azt kérte tőlük, hogy „áldozatvállalásukkal, sebesültek ápolásával legyenek méltó utódai a dicső Dobó-korabeli egri nőknek”.